

ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਮੀਖਿਆ

ਅੱਗੇ ਆਈ.ਡੀ. ਦੁਆ, ਜੇ.

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1958 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 1254।

1959
ਸਤੰਬਰ, 25

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ (1898 ਦਾ ਐਕਟ V) -ਧਾਰਾ 488(6)- ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ - ਕੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ - ਪਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ -ਸਬੂਤ ਉਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪਰ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ-ਕਾਰਵਾਈ—ਕੀ ਅਵੈਧ—ਧਾਰਾ 488—ਪਤਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਨਤ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਨਹੀਂ -ਕੀ ਪਤੀ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਹੈ-ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਾਤਰਾ-ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਤਨੀ ਦੇ ਸਾਧਨ--ਕੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਭੱਤਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-ਖਾਲੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ-ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖਰਚੇ-ਕਦੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼— ਕੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਅਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ—“ਸ਼ੱਲ” ਅਤੇ “ਮਈ”—ਦੀ ਵਰਤੋਂ—ਕੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ—ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 488(6) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 488 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਰ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਉੱਨਤ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਇਹ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰ ਕੇਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਠੋਸ ਨਿਆਂਇਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਦਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਵਿਘਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਭਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਰਾਸ਼ੀ 1955 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ 100 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 500 ਰੁਪਏ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਵਿਘਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਜਾੜ ਪਤਨੀ ਢੁਕਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨੰਗੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਖੇਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾੜ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕੋਈ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਨਿਰਭਰ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਸ਼ਚਰਿਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ

ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੋਧ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਇੱਕ ਦੁਕਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਿਰਪੱਖ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਖਰਚੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖਰਚੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਨੰਗੀ ਜੁਬਾਨੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ "ਸ਼ੌਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘਾਤਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਸ਼ੌਲ" ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਤੀਯੋਗ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਅਰਥ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਰਾਦਾ ਪਹਿਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਗਰਗ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 438, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਉਸਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਮਿਤੀ 16 ਅਗਸਤ, 1958 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਹਨ ਚੰਦ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ,

ਮਿਤੀ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1958 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਜੋਂ ਅਤੇ 50 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਐਚ.ਐਸ.ਗੁਜਰਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸਤਰਾ ਜੀਤ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਦੁਆ, ਜੇ.— ਇਹ ਹੁਕਮ 1958 ਦੇ 1254 ਅਤੇ 1958 ਦੇ 1272 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ ਕਰੇਗਾ; ਸਾਬਕਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਸੰਗਰੂਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ 1st ਕਲਾਸ, ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਮਿਤੀ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1957 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਰੋਮੇਸ਼ ਇੰਦਰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਭੱਤੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਬਿਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਵਿਦਿਅਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 50 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ।

1958 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ 1272, ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਸੋਧਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਗਸਤ, 1944 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਰੋਮੇਸ਼ ਇੰਦਰ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ 'ਸ਼ੈਲੀ' ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 488, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਰੋਮੇਸ਼ ਇੰਦਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਫਾਲਤੂ ਸੀ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੱਤੇ ਉਸਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਕਾਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ) ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਵੀ.
ਬੀਬੀ ਰਾਜ
ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ। ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਧਰਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 17 ਅਕਤੂਬਰ, 1953, 25 ਅਕਤੂਬਰ, 1954 ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ, 1955 ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਈ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ 250 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੰਨੀ ਹੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਲੇਡੀ ਡਫਰਿਨ ਹਸਪਤਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ; ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸੰਭਵ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠੇ।

(1) ਕੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

(2) ਬਿਨੈਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਿੰਨੀ ਰਕਮ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ?

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਖੁਦ ਗਵਾਹੀ-ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੇਜਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਮਿਲਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਮੇਜਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪੱਤਰ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ— ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਕੋਟ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੈ, ਬੇਲੋੜੀ ਸਚਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਔਰਤ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅਤੇ ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੇਜਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਹਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਮੇਜਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਨਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਖੁਦ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਫਿਰ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਵੀ.
ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ
ਕੌਰ

ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 1957 ਵਿਚ 1,070 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 150 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ.

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਕਵਾਂ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵੇਕ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਲਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ; ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 'ਉਸ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮੇਜਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਔਰਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਭਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 488, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਧਾਰਨ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਐਸੋ-ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਛੱਡੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਧਾਰਾ 488, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਦਰ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੀ. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਿਆਮਾ ਬਨਾਮ. ਕੇ.ਐਮ.ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ (1), ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਉਰਫ਼ ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ. ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸਕੀਨਾ ਬੇਗਮ ਉਰਫ਼ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ (2), ਅਤੇ ਅੰਨਾਨ ਨਰਸਿੰਘਾ ਅਈਅਰ ਬਨਾਮ ਰੰਗਨਥਾਯਾਮਲ (3) ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਮੈਸੂਰ 31

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1944 ਲਾਹ, 392

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਸੈਡ. 304

ਉਂਦੇ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ-
 ਬਜ਼ਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਸਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ
 ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਾਜ
 ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਕਮ ਉਸਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚਿੰਤਨ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ
 ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਲਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਭੱਤੇ
 ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਲੰਮੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 (6) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਧਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ, ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਬਾਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਨੰਗੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਸੀ, ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਵੀ.
ਬੀਬੀ ਰਾਜ
ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (6) ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਪਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣਾ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਆਪਣੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਲ ਅਸਫਲਤਾ ਹੈ; ਉਸ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਸ਼ੱਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਸ਼ੱਲ" ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਾਮਥ ਬਨਾਮ ਅਹਿਮਦ ਇਸ਼ਾਕ (1) ਵਿੱਚ ਵੈਂਕਟਰਮਾ ਅਯਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਐਸ.ਸੀ. 233

ਸ਼ਬਦ "ਸ਼ੱਲ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸਹਾਇਕ ਹਨ ਜੋ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਭ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ., ਯੂ ਪੀ ਬਨਾਮ ਮਰੀਬੋਧਨ ਲਾਲ (1) ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਸ਼ੱਲ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ, ਅਵੈਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਤੀਯੋਗ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ

ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਅਰਥ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਰਾਦਾ ਪਹਿਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਵਿਧਾਨਪਾਲਿਕਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਟੈਸਟਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 488 (6), ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 488 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ 'ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ' ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਐਸ.ਸੀ. 912

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਕੁਰਮੀ ਖਲਾਸੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਾਈ (1) ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਨੋਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੈ: -

"ਜਿੱਥੇ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੀਕ 'ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪਤੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ, ਪਤਨੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।"

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਪਹਿਲੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਸੋਧ ਦੇ ਲੰਬੇ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਲ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਣ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਵਿਨ. ਪ੍ਰ. 37

ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਗਲਤ ਹਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪਤਨੀ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। 18 ਸਤੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ ਆਗਰਾ ਤੋਂ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਬੋਝਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਗੰਧਲਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਉਸਦੇ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਰਹੇ; ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਨਤ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵੀ ਮਾਅਨੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਆਉਣ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੇਚੈਨ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਮਿਤੀ 17 ਅਕਤੂਬਰ, 1953, ਐਕਸੀਬੀਟ P.7/A 25 ਅਕਤੂਬਰ, 1954, ਐਕਸੀਬੀਟ P.6/A, ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ, 1955, ਐਕਸੀਬੀਟ P.5/A। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦਾ ਉੱਨਤ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਹੋਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ

ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ। 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਬਾਰ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਕਦੇ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਵੀ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਰਾਜ

ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਨਿਰਵਿਘਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧਾਰਾ ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ 488, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਡਾ. ਮੁਕੰਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੋਤਿਸ਼ਮਤੀ (1) ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਰਕਮ 300 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਚਨ ਕੌਰ (2), ਜਿੱਥੇ ਪਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ 1500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 125 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ 30 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਉਰਫ ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਕੀਨਾ ਉਰਫ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ (3);

(1) 1958 ਪੀ.ਐਲ.ਆਰ. 314

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਪੁੰਜ, 26

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1944 ਲਾਹ. 392

ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਰਫਰਾਜੁਲਨੀਸਾ ਬੇਗਮ (1); ਅਰੁਣਾ ਚਾਲਾ ਆਸਨੀ ਬਨਾਮ ਆਨੰਦਯਾਮਲ (2); ਅੰਨਾਨ ਨਰਸਿੰਹਾ ਅੱਯਾਰ ਬਨਾਮ ਰੰਗਨਥਾਯਾਮਲ (3); ਐੱਮ. ਪੋਨਰਨਹਾਈਰਨ ਬਨਾਮ ਸਰੇਸ਼ਵਾਥਿਰ (4); ਅਤੇ ਐਚ. ਸੱਯਦ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਨਾਗਨਾਥ ਪਰਵੀਨ ਤਾਜ ਬੇਗਮ (5)। ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਉਰਫ ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਕੀਨਾ ਉਰਫ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ (6); ਬਲੈਕਰ, ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 488, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਉਜਾੜ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਲਈ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ

ਵੀ.

ਬੀਬੀ ਰਾਜ

ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨੰਗੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਭੱਤੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ, ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਪਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਵੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰਾਬ ਸਿਹਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ 15 ਤੋਂ 20 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਖਰਚਾ 40 ਤੋਂ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁੰਜੀ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 38 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ 18 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪਤੀ ਦੇ "ਸਾਧਨ" ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ,

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਹਾਈਡ. 70

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1933 ਸੇਡ. 688(1)

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਸੇਡ. 304

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਸੇਡ. 693

(5) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਮਾਈਸ. 128

(6) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1944, ਐਲ.ਐਚ. 392

ਜਿਸਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਆਮ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਮੁੱਲ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਬਨਾਮ ਸਰਫਰਾਜੁਲਨੀਸਾ ਬੇਗਮ (1) ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਪਤ ਰਾਓ, ਜੇ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 488, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਵਜੋਂ 148 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਲੈਕਰ, ਜੇ., ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਉਰਫ਼ ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਕੀਨਾ ਉਰਫ਼ ਸ਼ੰਕੁੰਤਲਾ (2) ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਨ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਰੁਣਾਚਤਾ ਆਸਨੀ ਬਨਾਮ ਆਨੰਦਯਾਮਲ (3) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਇੱਕ

ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਧਾਰਾ 488, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ; ਉਹ ਸਿਰਫ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਤੀ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਖੋਜ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਅੰਨਮ ਨਰਸਿੰਘ ਅਈਅਰ ਬਨਾਮ ਰੰਗਨਾਥਯਾਮਲ (4) ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਤਨੀ ਖੁਦ ਕੀ ਕਮਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਦਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਹਾਈ. 76

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1944 ਲਾਹ. 392

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1933 ਸੈਡ. 688(1)

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਸੈਡ. 304

ਐੱਮ. ਪੋਨਮਹਾਲਮ ਬਨਾਮ ਸਰਸਵਤੀ (1), ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ, ਜੇ. ਨੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ 90 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ 25 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹ ਰਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤ ਵਿੱਚ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੋਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸੋ-ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨੂੰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਪੈਮਾਨੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹਿੰਦੂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਚ. ਸੱਯਦ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਨਾਗਨਾਥ ਪਰਵੀਨ ਤਾਜ ਬੇਗਮ (2), ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੋਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਵੀ.
ਬੀਬੀ ਰਾਜ
ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

[VOL. XIII

ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗਾ: -

"488. ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਹੁਕਮ।—(1) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ

ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1957 ਸੈਡ.693

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਮਾਈਸ.128

ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਇੱਕ ਉਪ-ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਅਜਿਹੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਮਾਸਿਕ ਦਰ 'ਤੇ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(2) ਅਜਿਹਾ ਭੱਤਾ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

(3) ਆਰਡਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ।-ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਹਰ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਵਸੂਲਣ ਲਈ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਭੱਤੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਲਈ, ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਰੰਟ ਸਿੰਘ
ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵੀ.
ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸੂਲਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਬੀਬੀ ਰਾਜ

(4) ਕੋਈ ਵੀ ਪਤਨੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਭੱਤਾ ਲੈਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ _____
ਉਹ ਵਿਭਚਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇਕਰ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ
ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

(5) ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਤਨੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਵਿਭਚਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ
ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰੇਗਾ।

(6) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ,
ਜਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਮਨ-ਕੇਸਾਂ
ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ
ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ
ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(7) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ
ਕਿ ਲਾਗਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇ।

(8) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ
ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ,
ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ।

ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ
ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ
ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ

ਵੀ.

ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ

ਕੌਰ

ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਅਖਤਿਆਰੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਵਿਵੇਕ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਠੋਸ ਨਿਆਂਇਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਬਾਹ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ 1955 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 500 ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੋਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਵਿਘਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਣਯੋਗ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰੀਖਣ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰਥਤ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ 488, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਨੰਗੇ ਭੋਜਨ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਰੈਮੇਂਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਗੰਭੀਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ, ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਟੀਆ ਮੈਂਬਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਝਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਦੂਜੇ ਸਭਿਅਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ

ਪਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਸਿੱਧ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਉਜਾੜ ਪਤਨੀ ਨੂੰ, ਭਾਰਤੀ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਨੰਗੇ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਜਾੜ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨਲੇ ਜਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਨਿਰਭਰ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਸ਼ਚਰਿਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨੰਗੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ 150 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਚ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਜਬ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਦਖਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕੁਝ ਵੀ ਠੋਸ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਦੀ.
ਬੀਬੀ ਰਾਜ
ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਹੁਣ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਰਕਮ ਸ਼ਾਇਦ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਲਈ 50 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬੱਚਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੇਕਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਔਰਤ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਕੁਝ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿਚਵਾਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ,

ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਨੰਗੀ ਜੁਬਾਨੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਵੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹਣ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਬਰਨਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਕਾਰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ 20 ਮਈ, 1959 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਣਵਾਈ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਨਿਆਂਇਕ ਅਲਹਿਦਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 13 ਅਗਸਤ, 1959, (1957 ਦਾ ਐਫ.ਏ.ਓ. 18) ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਾਰਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੇ ਕਲਪਨਾਯੋਗ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਿਰਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਯਤਨ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਬੀਬੀ ਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਭੱਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ

ਮੇਜਰ ਜੋਗਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਵੀ.
ਬੀਬੀ ਰਾਜ
ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ.ਜੇ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਰੋਮੇਸ਼ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਭੱਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਖਰਚੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ

ਅੱਗੇ ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ.

ਰੱਲੂ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਵਧੀਕ ਵਿੱਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਆਦਿ,—ਜਵਾਬਦਾਰ।

1958 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1037.

1955 ਦੇ ਐਕਟ XI ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰਸ ਐਕਟ (1953 ਦਾ X)- 1959 ਧਾਰਾ 9, 10(3), 14-ਏ ਅਤੇ 24—ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ—ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ (1887 ਦੇ XVI) ਦੇ ਸਤੰਬਰ, 28 ਤਹਿਤ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਹੈ—ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ—ਕੀ ਦੋਵਾਂ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਹੈਲਡ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14-ਏ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 14-ਏ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਵੈਚਲਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਉਪਚਾਰ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 14-ਏ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ

ਇਰਾਦਾ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ; ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਰਾਏਦਾਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।